

– BESZÁMOLÓ –

THE LINGUA FRANCA OF INTERNATIONAL ARBITRATION?
40 YEARS OF UNCITRAL MODEL LAW*Beszámoló a 2026. február 24. napi nemzetközi választottbíróági
konferenciáról***1. Bevezetés**

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara (PPKE-JÁK), a Magyar Választottbíróági Egyesület (MVbE) és a Magyar Kereskedelmi- és Iparkamara mellett működő Állandó Választottbíróóság (MKIK VB) 2026. február 24-én „*The Lingua Franca of International Arbitration? 40 Years of the UNCITRAL Model Law*” címmel rendezett közösen konferenciát az Egyetem Szent II. János Pál Pápa Dísztermében. A rendezvény a 2026. február 23–24. napján első alkalommal megrendezésre kerülő *Budapest Arbitration Days* eseményhez kapcsolódott, a konferencia szervezésében a PPKE JÁK Nemzetközi Magánjogi Tanszéke működött közre. Az esemény apropóját az adta, hogy az UNCITRAL 1985-ben, fogadta a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásról szóló modelltörvényét¹ (a továbbiakban: Modelltörvény), amely azóta a nemzetközi választottbíráskodás egyik legmeghatározóbb viszonyítási pontjává vált. A konferencia célja az volt, hogy nemzetközi kitekintésben vizsgálja meg a 40 éves Modelltörvény hatását, aktuális jelentőségét, valamint a választottbíráskodás egyes központi kérdéseit. A konferencián résztvevőket Komáromi László dékán úr köszöntötte, majd George A. Bermann professzor (Columbia University, Director, Center for International Commercial and Investment Arbitration) tartotta meg nyitóelőadását. Ezt követően három panel keretében hangzottak el előadások a választottbíráskodás szempontjából kulcsfontosságú európai országok közelmúltbéli, illetve folyamatban lévő jogi reformjairól, a választottbíróági megállapodások kikényszerítéséről, valamint a választottbíróági ítéletek állami bíróságok általi felülvizsgálatáról. A konferenciát Berzeviczi Attila, az MKIK VB elnöke fejezte be záróbeszédével. A jelen írás célja a konferencián elhangzott előadások összefoglalása.

¹ Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíráskodásról szóló Modelltörvény (Egyesült Nemzetek Szervezete dokumentumok A/40/16, I. sz. melléklet, A/61/17, I. sz. Melléklet) – Az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága által 1985. június 21. napján elfogadott és 2006. július 7. napján módosított szöveg).

2. Nyitóelőadás – a választottbíráskodás szürke zónái

A konferencia nyitóelőadását George A. Bermann professzor úr tartotta *Twilight Issues In International Arbitration* címmel. Bermann professzor előadásában a nemzetközi választottbíráskodás úgynevezett „szürke zónáit” vizsgálta, amelyeket a Modelltörvény nem szabályoz. E fogalom azokat a visszatérő problémákat jelöli, amelyek nem sorolhatók egyértelműen sem az anyagi jog, sem az eljárásjog körébe, mégis jelentősen befolyásolják a választottbírószági eljárások menetét és kimenetelét. Az előadó példaként említette a nem aláíró felek helyzetét, a választottbíráskodáshoz való jogról való lemondás kérdését, az *anti-suit injunction* (pertiltó meghagyás) alkalmazhatóságát, a *res judicata* szerepét. Hangsúlyozta, hogy ezek a kérdések a gyakorlatban rendszeresen felmerülnek, ugyanakkor a választottbírószágok sokszor nem rendelkeznek kellően világos iránymutatással kezelésükre. Bermann professzor rámutatott, hogy a választottbírószági tanácsok ilyenkor gyakran valamely nemzeti joghoz fordulnak eligazításért, ugyanakkor hosszabb távon szükség lenne nemzetközi standardok kialakítására. Ennek lehetséges forrásai között a *soft law*-t, a választottbírószági gyakorlatot, a nemzetközi jogot és a szakmai párbeszédet emelte ki. Zárásként hangsúlyozta: a cél az, hogy az választottbíráskodás ezekben a kérdésekben ne alkalomszerű, hanem elvszerűbb és kiszámíthatóbb megoldásokat adjon.

3. Választottbírószági reformok Európában

Az első panel a választottbíráskodás szempontjából kulcsfontosságú európai országok közelmúltbéli, illetve jelenleg folyamatban lévő jogi reformjait tárgyalta. A panelt Schmidt Richárd (Magyar Választottbírószági Egyesület elnöke, a PPKE JÁK megbízott oktató) moderálta és az előadások az Egyesült Királyság választottbírószági törvényének 2025. évi módosítására, Németország küszöbön álló törvény módosítására, és a választottbírószági jog megújításának Franciaországban várható irányaira fókuszáltak.

3.1. Az angol választottbírószági törvény 2025-ös módosítása

A panel első előadását Andrew Pullen (Egyesült Királyság, Szingapúr, Singapore Institute of Arbitrators (SI Arb) elnöke, ügyvéd) tartotta *Catching up or setting the agenda? The English Arbitration Act 2025 and arbitration law in Singapore* címmel. Előadásában az angol választottbírószági törvény 2025-ös reformját mutatta be, összevetve azt a szingapúri szabályozással. Az angol reform egyik legfontosabb újítása, hogy immár maga a törvény rendezi a választottbírószági megállapodásra alkalmazandó jog kérdését. Az új szabály szerint elsődlegesen a felek által kifejezetten a választottbírószági megállapodásra választott jog irányadó, ennek hiányában pedig a választottbírószági helyeszerinti jog alkalmazandó. A korábbi, hallgatóságos jogválasztás, mint elv megszűnt.

Ezzel szemben a szingapúri jog továbbra is a háromlépcsős *common law* rendszert követi: a kifejezett jogválasztást a hallgatóságos jogválasztás elve, majd a legszorosabb kapcsolat elve követi. Jelentős változás az is, hogy az angol jog immár kifejezetten szabályozza a sürgősségi választottbíró intézményét, amely Szingapúrban már 2012 óta ismert. A sürgősségi választottbíró végrehajtható, kötelező végzést (*peremptory*

order) hozhat, illetve engedélyezheti, hogy a fél ideiglenes intézkedésért állami bírósághoz forduljon. A módosítás emellett lehetővé teszi, hogy a választottbíróság akkor is döntsön a költségekről, ha végül megállapítja, hogy nem rendelkezik hatáskörrel az ügy érdemében. Az előadás kitért továbbá a hatásköri kifogásokkal és a feltárási kötelezettséggel kapcsolatos új szabályokra is.

3.2. A német választottbírósági törvény reformja

A panel következő előadója Reinmar Wolff (Németország, a Marburgi Egyetem professzora, a Deutsche Institut für Schiedsgerichtsbarkeit (DIS) elnökségi tagja, ügyvéd) volt, akinek előadása *A Mixed Bag of Delights: Arbitration Law Reform in Germany* címet viselte. Az előadás áttekintette a német választottbírósági reform főbb állomásait a 2016-ban létrehozott munkacsoporttól a 2026 elején közzétett törvénytervezetig. A reformtervezet egyszerűsitené a vállalkozások közötti választottbírósági megállapodások formai követelményeit, szabályozná a videótárgyalást és az elektronikus választottbírósági ítéletet is. A német választottbíráskodás nemzetközi vonzerejének növelése érdekében a reform elismerné a külföldi ideiglenes intézkedéseket, lehetővé tenné angol nyelvű iratok benyújtását az állami bíróságok előtt, valamint támogatná az angol nyelven működő *Commercial Court*-ok eljárását választottbírósági ügyekben.

A tervezet egyes bírói gyakorlatban kialakult megoldásokat is törvényi szintre emelne: rendezné a választottbírák kinevezését többszereplős eljárásokban, kimondaná a választottbírósági megállapodás „újraéledését”, ha az ítélet végrehajtása sikertelen, valamint rögzítené, hogy előzetes végrehajtásra csak sürgős esetben kerülhet sor. További tervezett módosítás a negatív hatásköri döntésekkel kapcsolatos szabályok kiegészítése, az eljárásújítás bevezetése és a döntések anonimizált közzététele *opt-out* jelleggel. Az előadás végül azt vizsgálta, hogy a reform mennyiben tekinthető marketingeszköznek, és vajon jobb-e a reform tervezete az UNCITRAL Modell törvény rendelkezése-
ihez képest.

3.3. A francia választottbírósági reform irányai

A következő előadást Korom Veronika (Franciaország, ESSEC Business School professzora, ICC Court tagja, Vienna International Arbitral Centre elnökségi tagja, ügyvéd) tartotta *Reforming Arbitration Law in France* címmel. Előadásában ismertetette a 2011-es reformot követő fejleményeket, valamint az újabb módosítási tervezetet, amelynek nyilvános konzultációja idén januárban zárult le. A reform célja, hogy Franciaország megőrizze vezető szerepét a legvonzóbb választottbírósági helyszínek között, és a „*diplomatie juridique*” eszközével erősítse jogrendszere láthatóságát és versenyképességét.

A legfontosabb szerkezeti változás egy önálló választottbírósági törvény megalkotása, amely nagyobb átláthatóságot biztosítana. Emellett a tervezet megszüntetné a bel-
földi és nemzetközi választottbíráskodás hagyományos elkülönítését. A hatékonyságot szolgálná többek között az a szabály, hogy a részítélet érvénytelenítése automatikusan maga után vonná a további ítéletek érvénytelenítését is. Szintén fontos újítás annak rögzítése, hogy az ítélet érvénytelenítése nem alapulhat olyan eljárási szabálytalansá-

gon, amelyre a fél már a választottbíróági eljárás során is hivatkozhatott volna. A rugalmasság növelése érdekében a tervezet enyhítené a választottbíróági megállapodás érvényességi feltételeit, és belföldi ügyekben lehetővé tenné annak bármilyen módon történő bizonyítását. Emellett az elektronikus választottbíróági ítéletek érvényességét és végrehajthatóságát is szabályozná.

4. Választottbíróági megállapodások kikényszerítése

Választottbíróági megállapodások nélkül nincs kereskedelmi választottbíráskodás – hangzik sokszor a mondas. Erre tekintettel a Timár Kinga (ELTE ÁJK adjunktusa, ügyvéd) által moderált második panel a választottbíróági megállapodások kikényszerítésének egyes kérdéseit vette górcső alá.

4.1. A választottbíróági megállapodás alaki érvényessége

A második panel első előadását Iuliana Iancu (Belgium, Arbitration Association for Central Eastern Europe (ArbCEE) alelnöke, ügyvéd) tartotta *Formal validity of the arbitration agreement* címmel. Az előadás ismertette a New York-i Egyezmény II. cikkében meghatározott alaki követelményeket, majd kitért a New York-i Egyezmény VII. cikkben szereplő „kedvezőbb jog elvére” is, amely lehetővé teszi, hogy a végrehajtást kérő fél a végrehajtás helye szerinti állam kedvezőbb szabályaira hivatkozzon a választottbíróági megállapodás érvényessége kapcsán. Az előadó ezt követően bemutatta az UNCITRAL Modelltvörvény 1985-ös és 2006-os változatának a választottbíróági megállapodás alaki érvényességére vonatkozó rendelkezéseit, majd röviden áttekintette a legjelentősebb európai országok (Németország, Egyesült Királyság, Svájc, Franciaország, Belgium) szabályozási megoldásait. A német és az angol jog is tágan értelmezi az írásbeliség követelményét, a svájci jog továbbá bármely olyan kommunikációs formát elfogad, amely lehetővé teszi a megállapodás szöveges rögzítését. A francia és a belga szabályozás ennél is rugalmasabb, mivel nemzetközi ügyekben nem támaszt formai követelményeket.

4.2. A választottbíróági megállapodásra anyagi jogi érvényességére alkalmazandó jog

A panel harmadik előadását Mihaela Maravela (Románia, ügyvéd) tartotta *The law(s) applicable to the substantive validity of international arbitration agreements* címmel. Az előadás arra mutatott rá, hogy a választottbíróági megállapodásra alkalmazandó jogok nemcsak annak érvényessége, hanem létrejötte, értelmezése és hatálya szempontjából is meghatározók. Hangsúlyozta azt is, hogy egyes kapcsolódó kérdésekre eltérő jogok lehetnek alkalmazandók: a felek jogképességére például állampolgárságuk vagy székhelyük szerinti jog, míg az objektív arbitrabilitásra rendszerint a fórum joga irányadó. Az előadás külön kitért a *Dallah* és a *Kabab-Ji* ügyekre, amelyek jól szemléltetik a választottbíróági megállapodásra alkalmazandó joggal kapcsolatos angol és a francia megközelítés közötti eltérést. Míg az angol bíróságok inkább az alapul fekvő szerződésre alkalmazandó jogból indulnak ki a választottbíróági megállapodásokra

irányadó jog kapcsán, addig a francia bíróságok a választottbíráskodás helye szerinti jogot alkalmazzák. Az előadó arra is rámutatott, hogy az UNCITRAL Modelltörvény e kérdésben nem ad kifejezett eligazítást. Az előadás végül bemutatta, hogy mely ország joga alkalmazza a főszerződésre irányadó jogot a választottbíróvási megállapodásra (leginkább, mint hallgatólágos jogválasztásra), és mely országok alkalmazzák a választottbíróvási megállapodásra a választottbíróvási helye szerinti jogot, illetve mely országok joga alkalmazza vegyesen az első kettő módszert.

4.3. A választottbíróvási megállapodások személyi hatályának kiterjesztése

A panel következı előadását Agis Georgiades (Ciprus, University of Nicosia megbízott oktató, ügyvéd) tartotta *Taken by surprise: The expanding scope of arbitration clauses* címmel. Előadásában azt vizsgálta, hogy milyen jog alapján dönthető el, kiterjed-e a választottbíróvási megállapodás hatálya az azt alá nem író félre. E körben szóba jöhet a főszerződésre alkalmazandó jog, a választottbíróvási megállapodásra irányadó jog, valamint a választottbíróvási helye szerinti jog is. Az előadó ezt követően áttekintette a személyi hatály kiterjesztésének főbb elméleteit. Bemutatta egy angol döntés alapján a *piercing the corporate veil* (vállalati „fátyol” átszúrása) elvét, amely alapján a választottbíróvási megállapodás kiterjed arra a személyre is, aki az aláíró eszközként vagy álcának használja a felelősség elkerülésére vagy leplezésére. Ezt követően ismertette a *third-party beneficiaries* (harmadik személy kedvezményezettek) helyzetét, valamint a *deemed acquiescence* (vélelmezett beleegyezés) megközelítést, amely szerint például a trust kedvezményezettje a trustból eredő jogok elfogadásával a választottbíróvási kikötést is elfogadhatja. Az előadás kitért továbbá az engedményezés, a képviselés, az öröklés és a nováció kérdésére, valamint a *group of companies* doktrínára is. Ez utóbbi alapján a kikötés olyan, azt alá nem író társaságokra is kiterjedhet, amelyek aktívan részt vettek a szerződés megkötésében vagy teljesítésében, illetve közvetlenül érdekeltek a jogvita kimenetelében.

4.4. Választottbíróvási megállapodás és arbitrabilitás a bíróságok előtt

A panel utolsó előadását Gediminas Dominas (Litvánia, ügyvéd) tartotta *Approach of state courts to arbitration agreements and questions of arbitrability* címmel. Az előadás a litván állami bíróságok gyakorlatát mutatta be a választottbíróvási megállapodások és az arbitrabilitás kapcsán. Ismertette a litván Legfelső Bíróság 2010-es döntését, amely szerint, ha a felek nem vitatják a választottbíróvási megállapodás érvényességét, az állami bíróság sem írhatja felül azt, és érvényes kikötés esetén nem járhat el az ügyben. Az előadó arra is rámutatott, hogy a litván bíróságok hivatalból is vizsgálhatják, fennáll-e olyan választottbíróvási megállapodás, amely kizárja az eljárást, ami eltér a New York-i Egyezmény és a Modelltörvény megközelítésétől. Végül áttekintette a litván jog szerint választottbíróvási útra nem tartozó ügyeket, valamint a 2012-es reformot, amely szerint a fizetéseképtelenségi eljárás nem szünteti meg automatikusan a választottbíróvási megállapodást.

5. A választottbíróági ítélet felülvizsgálata

A konferencia utolsó, Boóc Ádám (KRE ÁJK nemzetközi és tudományos dékánhelyettes, intézetvezető) által moderált panelje a választottbíróági eljárás végeredményének, a választottbírói ítéletnek az állami bíróságok általi felülvizsgálatát tárgyalta.

5.1. Választottbíróági ítéletek végrehajtása Szingapúrban

A panel első előadását Colin Seow (Szingapúr, ügyvéd) tartotta *Singapore International Commercial Court and Energy Charter Treaty arbitral awards* címmel. Az előadás két friss szingapúri döntésen keresztül mutatta be, hogy az Európai Unión kívüli bíróságok az uniós jogértelmezéstől eltérő következtetésekre juthatnak az Energia Charta Egyezmény alapján hozott választottbíróági ítéletek végrehajthatóságát illetően. Elsőként a Singapore International Commercial Court (SICC) 2026-os döntését ismertette, amely hatályában fenntartott egy Lengyelországot marasztaló, az Energia Charta Egyezményen alapuló választottbíróági ítéletet. Lengyelország az ítélet érvénytelenítését kérte arra hivatkozva, hogy a választottbíróági tanácsnak nem volt hatásköre, tekintettel az Európai Unió Bíróságának *Komstroy-ügyben* hozott ítéletére, amely kizárta az Energia Charta Egyezmény alkalmazását EU-n belüli beruházásvédelmi jogvitákban.

A szingapúri bíróság ezzel szemben úgy foglalt állást, hogy a *Komstroy*-ítélet nem írja felül az olyan nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségeket, mint az Energia Charta Egyezmény. Kiemelte, hogy az uniós jog elsőbbsége az Európai Unión belül érvényesül, nem pedig a nemzetközi jogviszonyok egészében. Ennek megfelelően a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az ilyen, EU-n belüli beruházási jogvitákban hozott választottbíróági ítéletek Szingapúrban végrehajthatók. Az előadás ezt követően ismertette a szingapúri Legfelső Bíróság egy Spanyolország elleni, szintén az Energia Charta Egyezmény alapján hozott választottbíróági ítélettel kapcsolatos döntését, amely ugyanezre az eredményre jutott. Az előadó összegzőként kiemelte, hogy e két döntés megerősíti Szingapúr végrehajtásbarát megközelítését a beruházásvédelmi választottbíróági ítéletek tekintetében.

5.2. Az érvénytelenítési eljárás szükségessége – lengyel példák

A következő előadást Maciej Jamka (Lengyelország, ügyvéd) tartotta *Anything goes? Does arbitration need a set-aside procedure? Some reflection upon the recent judgment of the Polish Supreme Court* címmel. Előadása arra a kérdésre kereste a választ, hogy szükséges-e az állami bíróságok beavatkozása a választottbíróági ítéletek érvénytelenítése révén. Az előadó elsőként a svájci és az angol megközelítést vetette össze. Míg a svájci jog lehetővé teszi, hogy nem svájci felek lemondjanak az érvénytelenítés lehetőségéről, addig az angol jog főszabály szerint biztosítja a jogorvoslatot, kivéve, ha azt a felek kifejezetten kizárják. Bár a legtöbb jogrendszer ismeri az érvénytelenítési okokat, az állami bíróságok rendszerint csak szűk körben avatkozhatnak be a választottbíróági ítéletek végrehajtásába.

Ezt követően az előadás két közelmúltbeli lengyel legfelső bíróági döntést ismertett. Az első ügyben a választottbíróóság a felperes keresetétől eltérően az egyes követe-

léseit eltérő bontásban bírálta el, de a megítélt összeg összességében nem haladta meg a kereseti kérelmet. A bíróság ezért nem látta megállapíthatónak az *extra petita* döntéshozatalt. A második ügyben a választottbíróság figyelmen kívül hagyta a szerződésben kikötött felelősségkorlátozást, és helyette az általános szabályokat alkalmazta, a lengyel Legfelső Bíróság azonban ebben az esetben sem találta indokoltnak az ítélet érvénytelenítését. Az előadó összegzésként hangsúlyozta, hogy bár a bírósági kontrollnak valóban szűk körűnek kell maradnia, a választottbíráskodás mégsem működhet teljesen külső kontroll nélkül. Az érvénytelenítési eljárás ezért továbbra is a rendszer fontos garanciális eleme.

5.3. A választottbírói hatáskör vizsgálata a választottbírósági ítéletek felülvizsgálata kapcsán

A panel utolsó előadását Kecsmár Marianne (Franciaország, ügyvéd) tartotta *Against the Current: The French Approach to Jurisdiction in the Review of Arbitral Awards* címmel. A francia bíróságok a választottbírósági ítéletek állami kontrollja körében sok vonatkozásban „különutas” megoldást alkalmaznak. Egyrészt ami felülvizsgálat tárgyát képező határozatokat illeti, az „ítélet” fogalma szűk körben kerül értelmezésre, így eljárási kérdéseket eldöntő határozatok főszabályként nem esnek ebbe a körbe, azonban a választottbírói hatásköri döntések igen. Másrészt, ami a felülvizsgálat intenzitását illeti, az állami bíróságok teljeskörű ún. „*de novo*” kontrollnak vetik alá a választottbírók hatásköri döntését, mely logikus következménye a választottbírói *Competence-Competence*-nek tulajdonított azon hatásnak, hogy folyamatban lévő választottbírósági eljárás esetén a választottbírósági hatáskör kontrollja kivételes, így viszont a választottbírósági eljárás lezárultával indokolt egy széleskörű felülvizsgálatot alkalmazni. Végül az állami bíróságokat a választottbírók által alkalmazott jog, illetve a választottbírók ténybeli és jogi mérlegelése egyáltalán nem köti.

6. Záróbeszéd

Az esemény záróbeszédét Berzeviczi Attila, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara a mellett működő Állandó Választottbíróság elnöke tartotta. A záróbeszéd kiemelte, hogy a konferencia egyrészt újabb kiváló példája a PPKE JÁK és az MKIK VB közötti kiváló szakmai együttműködésnek, másrészt az esemény egyben méltó lezárása is volt a *Budapest Arbitration Days* eseménysorozatnak. Az MKIK VB elnöke egyben reményét fejezte ki, hogy Budapest a jövőben is otthont ad hasonló választottbíráskodással kapcsolatos szakmai eszmecseréknek, melybe a hazai egyetemek aktívan be tudnak kapcsolódni.

7. Összefoglaló megjegyzések

A konferencia előadásai átfogó és sokszínű képet nyújtottak a nemzetközi választottbíráskodás egyik legfontosabb viszonyítási pontjáról, az UNCITRAL Modelltörvény negyvenéves hatásáról. A rendezvény nemcsak arra adott lehetőséget, hogy a résztvevők áttekinthessék a Modelltörvény jelentőségét és nemzetközi kisugárzását, hanem arra

is, hogy képet kapjanak arról, miként jelennek meg annak rendelkezései a különböző nemzeti jogrendszerek reformjaiban, a választottbíróági megállapodások érvényesülésében és a választottbíróági ítéletek bírósági felülvizsgálatában.

Külön értéke volt a konferenciának, hogy a nemzetközi választottbíráskodás meghatározó külföldi és hazai szereplőit hozta közös fórumra, ezzel valódi összehasonlító perspektívát kínálva a hallgatóságnak. A reformtörekvéseket, a választottbíróági megállapodások érvényesülésének kérdéseit és a választottbíróági ítéletek felülvizsgálatának határait tárgyaló előadások egyaránt azt mutatták meg, hogy az UNCITRAL Modelltörvénynek négy évtized elteltével is kiemelt jelentősége van a nemzetközi választottbíráskodásban.

Külön köszönet illeti a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karát, hogy méltó helyszínt biztosított e jelentős évforduló megünnepléséhez, illetve a szervezőket, a Nemzetközi Magánjogi Tanszékét és különösen Dr. Raffai Katalin tanszékvezető asszonyt a konferencia megszervezéséért és lebonyolításáért.

Schmidt Richárd
ügyvéd, SMARTLEGAL Schmidt & Partners,
megbízott oktató, PPKE JÁK
Korózs Péter
ügyvéd, SMARTLEGAL Schmidt & Partners

